

Résumé práce v češtině

Tato práce se zabývá fenoménem mýtu ve francouzské literatuře, jmenovitě ve francouzském klasicismu a symbolismu. Konkrétně se pak věnuje dílům *Phèdre* od Jeana Racina a *Thésée* od André Gidea. Mezi hlavní cíle práce patří analýza toho, jak představitelé těchto dvou literárních směrů používají mýtus ve svých dílech, co tím chtějí vyjádřit a proč to vůbec dělají. Dalším cílem této práce bylo porovnat, jak se tato literární verze mýtu liší od jeho původní podoby.

Aby bylo možné odpovědět na tyto otázky, bylo nutné vymezit jak pojem mýtus, tak pojmy symbol, alegorie, metafora a archetyp. První kapitola se tedy věnuje definici, vymezení a struktuře mýtu v obecném slova smyslu, ale také jeho různým druhům. Prvním z těchto druhů byly mýty a náboženství lidí ze starší i z mladší doby kamenné, na kterých jsme ukázali počátky mýtu v lidské kultuře a také to, jak mýtus vypadá v praxi. Druhý z těchto druhů, které jsme zkoumali, je mýtus Řeků. Ten byl pro naši analýzu nejdůležitější, neboť jak Racine, tak Gide se ve svých dílech věnují právě řeckému typu mýtu. V této podkapitole je také popsán zlom v chápání slova mýtus – původní význam, dle kterého byl mýtus chápán jako něco veskrze pravdivého a posvátného, pozbývá své vážnosti a je vzdělanou společností napříště chápán jako něco neuvěřitelného, vymyšleného a iluzorního. Hovoří se zde také o řeckém racionalismu, jehož přístup k mýtu byl víceméně převzat příštími generacemi. Třetí ze zmíněných druhů mýtu, kterým jsme se věnovali, je mýtus židovsko-křesťanský. Kromě toho, že poskytla další příklady mýtů v praxi, byla tato podkapitola nutná kvůli tomu, že oba zmiňovaní autoři byli s židovstvím i křesťanstvím obeznámeni, což mohlo vést k tomu, že ve svých pracích více či méně vědomě zapojovali tyto židovsko-křesťanské elementy. Toto se v průběhu práce ukázalo být pravdou, například na osobnosti krále Oidipa, který se cítí blíže Bohu, neboť v rámci ztráty zraku zanevřel na materiální svět.

Druhá část bakalářské práce se zabývá definicí a vymezením pojmů symbol, alegorie, metafora a archetyp a jejich vzájemnými vztahy. Tato část je nutná pro kritickou a ucelenou analýzu námi studovaných děl. Jsou zde také uvedeny příklady těchto figurativních vyjádření, což umožňuje jejich lepší pochopení. Všechny tyto definice jsou samozřejmě podepřeny příslušnou odbornou literaturou.

Třetí kapitola obsahuje jak teoretickou, tak praktickou část. Teoretická část se zabývá estetikou a filosofií klasicismu. Je zde také pojednáváno o duchu sedmnáctého století a o všeobecném zájmu o vzdělávání a o divadlo. Tato skutečnost se odráží na obsahu literárních děl – žánr klasicistní tragédie, která má v lidech probouzet pocity katarze, je velice rozšířený. Právě v tomto žánru, jak o tom pojednává naše práce, se mýtus hojně vyskytuje. V rámci praktické části se zabýváme tím, jakým způsobem klasicistní autoři zpracovávají mýtus a je-li jejich verze mýtu podobná jeho původní verzi. Analýza Racinova pojetí mýtu ukazuje, že jejich úmyslem je ve čtenářích a pozorovatelích probouzet strach a lítost, které mají očistňující efekt, neboť tyto jsou pouhými odlesky opravdového strachu a lítosti a jejich prožití nijak neohrožuje. Vystává otázka, proč tyto pocity nejsou navozovány prostými profánními příběhy. Ta je zodpovězena tím, že mýtus je ve své podstatě syntetický, což znamená, že

působí jak na vědomí, tak na nevědomí – práce ho definuje jako sekvenci archetypálních obrazů. Jeho působnost je tedy mnohem širší než ta prostého příběhu. Skutečnost toho, že obsahuje nadpřirozené prvky, navíc ještě umocňuje jeho vliv. Je nicméně třeba říci, že v důsledku dodržování tří pravidel jednoty, které byly převzaty od Aristotela, a těch, které si klasicistní autoři vytvořili sami, je jejich verze mýtu poněkud chudší. Klasiky vytvořená pravidla se týkaly pravděpodobnosti děje (*règle de vraisemblance*), a jeho uměřenosti a vyhýbaní se drastickým scénám (*règle de bienséance*). Další z důvodů výběru mýtu jakožto prostředku k vyjádření, je to, že mýty velkolepostí promluv a událostí v nich se vyskytujících často navozují pocit vznešenosti – tento pak pozitivně působí na lidskou psychiku a pozvedá ducha. Konec kapitoly poté předkládá, analyzuje a komentuje jednotlivé výskyty obrazných vyjádření popsaných ve druhé kapitole.

Čtvrtá, poslední kapitola, se zabývá dílem André Gidea a symbolistů obecně. Stejně jako ve třetí kapitole je zde krátce vysvětlena estetika a filosofie symbolistů. Tyto jsou ovlivněny literárně-historickým kontextem – sedmdesátá léta devatenáctého století působila na francouzskou mentalitu poměrně depresivně, v důsledku čehož jsou témata, která si symbolisté volí, do jisté míry pesimistická. K vysvětlení estetiky symbolistů byl použit manifest symbolismu, jehož autorem je Jean Moréas. Bakalářská práce také ukazuje, že symbolismus je v jistém ohledu odpovědí na estetiku realistů a naturalistů – tato se zdá být příliš plytká a přehnaně deskriptivní, místo toho, aby se zabývala podstatou věcí. Styl symbolistů je také ovlivněn filosofií Arthura Schopenhauera, která tvrdí, že všechny věci, které ve světě poznáváme a zakoušíme, jsou pouze odrazem jediné vůle. V důsledku toho, že nemůžeme nic zakoušet doopravdy, se symbolisté rozhodli se vyjadřovat za pomoci symbolů, metafor, alegorií a archetypů, neboť jsou schopny lépe postihnout absolutní skutečnosti. Co se týče toho, jak symbolisté zpracovávají mýtus, lze říci, že se jejich verze značně odchyluje od původní verze mýtu. André Gide mýtus přepracovává tak, aby co nejlépe sloužil jeho účelům. Tímto procesem nicméně mýtus nutně ztrácí část svého významu a do velké míry dochází k jeho alegorizaci. Jakkoli jsou v díle zachovány archetypální prvky, již se nejedná o posvátný příběh, ale o podobenství, které autor vztahuje na svůj život. Mýtus se v jeho rukou stává rozhovorem se sebou samým – autor se zde ztotožňuje, třebaže ne explicitně, s hlavním hrdinou, Théseem, který ve stejnojmenném díle bilancuje nad svým životem. Poznamenejme, že André Gide píše toto krátké dílo ke konci svého života. V tomto díle se vyskytuje velké množství symbolů, což způsobuje, že jeho obsah postihuje objektivní skutečnosti, vzdor jeho zdánlivé subjektivitě. Závěr čtvrté kapitoly se, stejně jako tomu bylo v závěru kapitoly třetí, věnuje jednotlivým výskytům obrazných vyjádření a jejich komentáři.

V závěru práce jsou zrekapitulovány jednotlivá zjištění a potvrzuje se, že předem vyřčené hypotézy se ukázaly být správné – zpracování mýtu Racinem a Gidem se liší jak od sebe navzájem, tak od jejich původní verze. Tato práce potom ukázala a specifikovala, o jaké rozdíly se jedná a odpověděla na to, proč mezi nimi vůbec nějaké rozdíly jsou.